

EGYT – 1956

Az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár (a mai EGIS) az ötvenes években a magyar gyógyszeripar egyik meghatározó vállalata volt, nagytudású, kreatív mérnökgárdával, jól képzett szakmunkásokkal. Az ötvenhatos forradalomnak természetesen nagy hatása volt a gyár életére is. A forradalom és szabadságharc eseményeit a közösség túlnyomó része lelkesedéssel fogadta. Sokakról lehetett tudni, hogy magánemberként ott voltak a Műegyetemről indult felvonulók között, mások a rádiónál, ismét mások a Sztálin szobor ledöntésénél. A Keresztúri úton október 24.-én még rendes munka folyt, bár az emberek csoportokban tárgyalták azt, amit tudtak, vagy amiről hallottak. A következő napokban azonban a fővárosban a közlekedés szinte lehetetlenné vált, így az üzembe csak azok juthattak el, akik lakása viszonylag közel volt a Keresztúri úthoz, vagy a külső kerületekből igyekeztek munkába, a HÉV ugyanis akkor még járt. Ők viszont az élet folytonosságát végig biztosítani tudták. A gyár részleges működése egy napra sem szünt meg, víz- és hőenergia állandóan rendelkezésre állt, némi termelés is folyt a meglévő készletekből. Működött az erőmű és a kazánház. Az alapanyaggyártó üzemek közül néhány "félgőzzel" üzemelt (pl. a kloramfenikol-üzem). Az irodákban, laboratóriumokban kevesen dolgoztak. Az Analitikai Laboratóriumban 3-4 fő jelent meg rendszeresen, s ők a legszükségesebb vizsgálatokat elvégezték.

A legfőbb vezetők nem jutottak el a gyárba (Hahn András, az igazgató lemondott; Lendvay főmérnök és a főkönyvelő disszidált), így a teendőket Varga Ernő fődizspécser irányította. Ő a vállalat területén, szolgálati lakásban lakott, mindent tudott a gyárról és rendkívül rátermett irányító volt. Lelkesítő nagygyűlésen kommentálta az eseményeket és megfogalmazta a teendőket: a vagyontárgyak megőrzését és a betegek ellátását tartotta legfontosabbnak. A gyári kollektíva mindent megtett annak érdekében, hogy az értékek megmaradjanak. Nem is esett semmiben kár.

A gyárban különösen kirívó zavargások nem voltak, mindössze a személyzeti osztály káderlapjait szórták ki az udvarra, majd Sztálin és Lenin képmásával együtt elégették. A pártirodában jártak ugyan emberek, de onnan is csak az említett elvtársak képmásai kerültek a szemébe. Legnagyobb eseménynek számított, amikor az egyik fiatal üzemmérnök egy nagy pisztollyal megjelent az irodaépületben, népnyzó kommunistákat keresve. Mivel a gyárban tartózkodóknak nem volt fegyvere, sikerült lecsillapítani a szabadságharcot. A gyár MDP szervezetének vezetői csak elég lagymatagon szóltak bele a gyár életébe, s az események alatt nem voltak a gyárban, aki mégis bejött, csendben figyelte az eseményeket. A párttitkárt és a szakszervezeti titkárt megkérték, hogy maradjanak otthon. Így is tettek, bántódásuk nem esett.

Már az első napokban eltávolították a bejáratnál lévő vörös csillagot (darabkái máig is sok kolléga őrzi). Helyére fehér alapon egy nagy vörös kereszt került, jelezve, hogy mögötte az egészségügy érdekében folyik tevékenység. Egy ifju mérnök pedig egy, még épülőfélben lévő magas kémény tetejére kítűzte a forradalom lyukas zászlaját.

A gyárnak komoly raktárkészlete volt, így többé-kevésbé ki tudta elégíteni a kórházak igényét. Ebben nagy szerepet kaptak a telephelyek is (Hőgyes Endre utca - antibiotikumok; Hölgy utca - injekciós készítmények). A szállítás nem volt kockázatmentes, de szerencsére baj nem történt.

Megalakult a munkástanács, amelybe a gyár meghatározó, tisztelet övezte szakemberei kerültek. Erre 1956 decemberében került sor. Az elnökséget a gyár jelenlevő dolgozói titkos szavazattal választották meg. Az elnök Glatzner Károly, a TMK egyik részleg vezető technikus, elnökhelyettes Varga Ernő, a tagok között volt Simonyi István, Tokár Géza és dr. Zányi Jenő. Berényi Dánielné a Hőgyes Endre utcai telep delegálta a tanácsba. A gazdasági ügyek felelősét csak nagyon nehezen lehetett visszafogni túlzott intézkedések megtételétől. A többség úgy ítélte meg, hogy a nyugat segítségére nem lehet számítani, s a szovjet túlerővel szemben nincs sok remény. E jőzan álláspontnak köszönhetően nem történtek kirívó események a gyárban. Ennek köszönhetően, amikor a forradalom leverése után visszaállt a "régi rend", csak kevés gyári dolgozót ért retorzió. Varga Ernő a munkástanács egyik alelnökéként tartotta a kapcsolatot a budapesti munkástanáccsal, s bár egyike volt a gyár legképzettebb mérnökeinek, 56-os szerepvállalását, s a forradalom kezdetén tartott gyári nagygyűlésen mondott beszédét a későbbiekben nem tudták megbocsátani. A Kádár korszak alatt évtizedekig nem kerülhetett vezető beosztásba.

Gyógyszerre minden élethelyzetben szükség volt, ezért a termelés mielőbbi megindítását tűzték ki célul. November közepére a gyártás már folyamatossá vált, decemberre pedig a szállítás is megindulhatott. Elsőbbséget kapott az ekkor még a vállalat profiljába tartozó gyermektápszergyártás. Megjegyzendő, hogy ezt az állapotot a másik két nagy gyógyszergyárban csak 1957 elejére tudták elérni.

A forradalom bukása után a gyárat nagy vérveszteség érte. Az igen jólképzett irányító gárda jelentős része (mintegy 20-25 fő) külföldre távozott, ahol nagy részük szép karriert futott be. Megemlíthető pl. Gál György mérnök, akinek neve az ötvenes évek referáló irodalmában sokszor szerepel feltalálóként, Simonyi István és Tokár Géza társaságában. A hatvanas években Gál már a Merck and Co. színeiben szaporította találmányainak számát, viszont Simonyi és Tokár nevét még hosszú éveken át a magyar EGYT szabadalmak címlapján olvashattuk.

Szerencsére - hála a magyar mérnökképzés akkori magas színvonalának - volt, aki az eltávozottaktól átvehette a stafétabotot, a második emberek felnőttek a faladatokhoz. Azokkal együtt, akik kalandvágyból itthon maradtak, biztosítani tudták az ország zökkenőmentes gyógyszerellátását.

Berényi Dánielné (felhasználva Simonyi István, Varga Ernő és Szombathelyi Dezső visszaemlékezését)